

Τα

αρχαία

μαρτυρολόγια σιωπούν για το βίο της, ο οποίος για το λόγο αυτό έγινε αντικείμενο βαθιάς έρευνας, χωρίς όμως η κριτική που ασκήθηκε στις πηγές να δια φωτίσει το θέμα. Τα 4 υπάρχοντα μαρτυρολόγια στην ελληνική με αρκετές παραλλαγές είναι: Συμεών του Μεταφραστή (PG 116, 276-301), Αθανασίου ταχυγράφου και δυο αγνώστων συγγραφέων. Επίσης υπάρχουν στη λατινική, αραβική και ιβηρική. Επίσης, ασχολήθηκαν οι: Ευσέβιος (Εκκλ. Ιστορία η' 14), Ρουφίνος (Hist. Eccl. VIII, 17), Βαρόνιος και άλλοι, όπως ο ορθόδοξος αγιολόγος Σέργιος (πλήρες Μηνολόγιο της Ανατολής, Η Αγία Αικατερίνη, Βλαδίμηρο 1901, σελ. 482, στη ρωσική).

Η αγία Αικατερίνη γεννήθηκε και έζησε στην Αλεξάνδρεια επί Μαξιμιανού. Ήταν κόρη του επάρχου της Αλεξάνδρειας Κώνστα. Διακρίθηκε για σπάνια σοφία και ωραιότητα. Με διαταγή του Μαξιμιανού συμμετείχε σε συζήτηση για τη χριστιανική πίστη με 50 φιλοσόφους. Στη συζήτηση θριάμβευσε με συνέπεια να γίνουν χριστιανοί και οι 50, μαζί με τη σύζυγο του Μαξιμιανού Φαυστίνα, τον

αξιωματικό συνοδείας Πορφύριο και 200 στρατιώτες. Όλοι αποκεφαλίστηκαν με διαταγή του Μαξιμιανού.

Αντιστάθηκε στις κολακείες και απειλές του Μαξιμιανού, έτσι εξορίστηκε, δημεύθηκε η περιουσία της, βασανίστηκε σε τροχό και τελικά αποκεφαλίστηκε το 305. Τα λείψανά της ανακαλύφθηκαν τον 8ο αιώνα στις παρυφές του όρους Χαρήβ από χριστιανούς της Αιγύπτου και μεταφέρθηκαν στην Ι. Μονή του Σινά, όπου σώζονται μέχρι σήμερα. Η μνήμη της αγίας τιμάται στις 25 Νοεμβρίου. Θεωρείται προστάτιδα της νεολαίας και ιδιαίτερα της φιλοσοφίας, στη δε Δύση είναι κάτι ανάλογο των Τριών Ιεραρχών. Θεωρείται προστάτης των Μηχανικών.

Γύρω από το όνομά της δημιουργήθηκε σύγχυση, εξαιτίας παράδοσης στη Λαοδίκεια της Μ. Ασίας, σύμφωνα με την οποία η αγία Αικατερίνη υπήρξε ένα και το αυτό πρόσωπο με τη φιλόσοφο Υπατία. Οι γνώμες διχάζονται. Οι Ρουφίνος και Ευσέβιος αναφέρουν ως αρχικό το όνομα Δωροθέα. Αικατερίνη ονομάστηκε αργότερα, για την καθαρότητα και αγνότητα του βίου της (Αικατερίνα – Αεικαθερίνα). Ο Συνέσιος, επίσκοπος Πτολεμαΐδος (PG 66, 1321) και από τους συγχρόνους ο Β. Μυρσιλίδης (βιογραφία της φιλοσόφου Ελληνίδος Υπατίας, Αθήναι 1926) ταυτίζουν την αγία με τη φιλόσοφο Υπατία. Ο Μυρσιλίδης μάλιστα στηρίζει τη γνώμη του, στο ότι μέχρι τη Μικρασιατική καταστροφή οι κάτοικοι της περιοχής Λαοδίκειας διέσωζαν παλαιά παράδοση, σύμφωνα με την οποία στο χωριό Δενισλή (υπηρέτησε εκεί ως Διευθυντής της Σχολής της Ελληνικής Κοινότητας περί το 1897) είχαν εορτή στις 25 Νοεμβρίου «εις τιμήν και μνήμην Υπατίας της φιλοσόφου και μάρτυρος», στην οποία έλαβε μέρος και ο ίδιος. Συμπληρώνει μάλιστα ότι ο εκεί ναός, κατά τη σχετική επιγραφή, οικοδομήθηκε «εκ βάθρων εις τιμήν και μνήμην Υπατίας (φιλοσόφου και μάρτυρος)» και ότι «πανηγυρίζει την 25ην Νοεμβρίου, εορτήν της παρθενομάρτυρος του Χριστού Αικατερίνης, υπό το όνομα της οποίας τα πλήθη των πέριξ οικούντων πιστών εορτάζουν την σοφήν ρήτορα κόρην Υπατίαν» (Β. Μυρσιλίδη, Βιογραφία και περιοδικό «Κιβωτός», Νοε-Δεκ. 1953).

Η Υπατία ήταν φιλόσοφος (370-415), διαπρεπής μαθηματικός και αστρονόμος, επεδίδετο δε και στη Μηχανική. Εφηύρε διάφορα επιστημονικά όργανα, όπως έναν αστρολάβο, μια συσκευή για την απόσταση του νερού και μια άλλη για τη μέτρηση της στάθμης και του ειδικού του βάρους. Είχε διάσημους μαθητές, εθνικούς και χριστιανούς, όπως ο Ησύχιος, ο Ερκουλιανός, ο Αμμώνιος Σακκάς, ο Συνέσιος Κυρήνης, μετέπειτα Μητροπολίτης Πτολεμαΐδος κ.ά.

Επειδή οι μαθηματικοί, οι μη καλώς μεταχειρίζοντες τα τέσσερα είδη της Μαθηματικής, τα κυριότερα: Αριθμητική, Γεωμετρία, Μουσική και Αστρονομία και τους φυσικούς λόγους αυτών εξετάζοντες, δηλ. εκείνοι όπου «τερατεύονται» (τα

Μαθηματικά) θεωρούντο μάγοι (ξά' κανόνας Πενθέκτης Οικουμενικής), η δε μαθηματική επιστήμη και η γεωμετρία (οι κακώς μεταχειριζόμενες) κατακρίνονται, διότι οδηγούν στην αστρολογία (λς' κανόνας της συνόδου της Λαοδικείας του 364) και οι τοιοῦτοι οι ασκούντες την επιστήμη αυτήν αφορίζονται από την Εκκλησία, για τούτο και η Υπατία ως μαθηματικός θεωρήθηκε μάγος και έπρεπε να τιμωρηθεί.

Φανατικοί μοναχοί, οπαδοί του Αρχιεπισκόπου Αλεξανδρείας Κυρίλλου, με πρωτοστατούντα τον Αναγνώστη Πέτρο, λυντσάρισαν τη φιλόσοφο Υπατία, την γύμνωσαν και την κατακρεούργησαν με σπασμένα κεραμίδια μέσα στο Ναό του αγίου Μιχαήλ, βάφοντας με το αίμα της το δάπεδο και τους τοίχους του ναού και ακολούθως μετέφεραν το διαμελισμένο σώμα της και το έκαψαν στον Κυναρίωνα μαζί με τα πολύτιμα επιστημονικά και φιλοσοφικά της συγγράμματα: «Αποδύσαντές τε την εσθήτα οστράκοις ανείλον και μεληδόν διασπάσαντες επί τον Κυναρίωνα τα μέλη συνάραντες πυρί κατηνάλωσαν» (Σωκρ. Εκκλ. Ιστ. Βιβλ. 7. Κεφ. 15).

Από πολλούς κατηγορήθηκε ο Κύριλλος, για την άγρια δολοφονία της Υπατίας, από μαινόμενο όχλο, καθοδηγούμενο από τον Αναγνώστη Πέτρο. Λέγεται, ότι κατά την ημέρα της δολοφονίας της Υπατίας, ο Κύριλλος απουσίαζε από την Αλεξάνδρεια, πάντως δεν αναφέρεται εκκλησιαστική τιμωρία του Αναγνώστη, ούτε και κανενός από το πλήθος.

Ο Συνέσιος ο Κυρηναίος (+416), μαθητής και θαυμαστής της Υπατίας, μέσα από την αλληλογραφία του με την Υπατία, άφησε την πληροφορία ότι η νεοπλατωνική φιλόσοφος είχε εκφράσει την επιθυμία της να γίνει Χριστιανή: «ποθώ γαρ Χριστιανή αποθανείν». Γι' αυτό, επειδή η Υπατία ήταν Χριστιανή προσύλητη, η Εκκλησία την τιμά ως Χριστιανή, και μάλιστα ως ΑΓΙΑ, επειδή είχε την πρόθεση να βαπτισθεί και δεν πρόλαβε, λόγω της δολοφονίας της. Μια άλλη παραλλαγή θέλει την Υπατία να τιμάται με το όνομα: Αγία Αικατερίνη, στις 12 Ιουλίου (Για την ταύτιση Αγίας Αικατερίνης και Υπατίας, δες το βιβλίο της M. Dzielska, σς. 209/210. Πρβλ. R. Richardson, *The Starlovers*, N.Y. 1967. Επίσης, το βιβλίο «Παγανιστικός Ελληνισμός ή Ελληνορθοδοξία;» π. Γ. Μεταλληνού, Εκδ. Αρμός 2003).

Παρενθετικά αναφέρονται κάποια στοιχεία για τον μαθητή της Υπατίας ΣΥΝΕΣΙΟ, Επίσκοπο Πτολεμαίδας.

Γεννήθηκε το 370 στην Κυρήνη από πλούσιους γονείς και σπούδασε φιλοσοφία στην Αλεξάνδρεια, όπου παρακολούθησε τις παραδόσεις της περίφημης μαθηματικού και φιλοσόφου Υπατίας. Παρέμεινε 3 χρόνια στην Κωνσταντινούπολη, για να

προωθήσει τη λύση των προβλημάτων της πατρίδας του στον αυτοκράτορα Αρκάδιο. Το 403 νυμφεύθηκε μια χριστιανή στην Αλεξάνδρεια με την ευλογία του Αρχιεπισκόπου Αλεξανδρείας Θεόφιλου, αν και ο ίδιος δεν ήταν χριστιανός.

Μετά το θάνατο του επισκόπου Πτολεμαΐδας, ο λαός ζήτησε ως διάδοχό του τον Συνέσιο, ο οποίος είχε εξελιχθεί σε περίφημο νεοπλατωνικό φιλόσοφο με πλούσια συγγραφή έργων. Ο Αρχιεπίσκοπος Θεόφιλος αποδέχθηκε την επιθυμία του λαού, αλλά ο Συνέσιος αρνήθηκε, διότι: α/ ως φιλόσοφος είχε αντίθετες προς τον χριστιανισμό ιδέες (προύπαρξη ψυχών, αιωνιότητα του κόσμου, απόρριψη ανάστασης των σωμάτων κ.ά.), β/ ήταν νυμφευμένος και γ/ δεν ήταν χριστιανός. Ο Αρχιεπίσκοπος του συνέστησε να δεχτεί, διατηρώντας τις φιλοσοφικές του ιδέες, αλλά να μην τις διδάσκει («τα μεν οίκοι φιλοσόφων, τα δ' έξω φιλομυθών»), να διατηρήσει τη σύζυγό του, η δε βάπτισή του σε χριστιανό θα γινόταν προ της χειροτονίας του. Έτσι, μετά την εκλογή του σε Επίσκοπο, βαπτίσθηκε και κατόπιν χειροτονήθηκε σε όλους τους βαθμούς της ιερωσύνης από τον Αρχιεπίσκοπο Θεόφιλο. Είχε σύντομη αρχιερατεία (410-414) αντιμετώπισε δε σοβαρές δυσκολίες με ποικίλα ποιμαντικά και κοινωνικά προβλήματα (PG 66, 1432).

Ο Συνέσιος υπήρξε λαμπρό παράδειγμα φιλόσοφου ιεράρχη και έγραψε αξιόλογες πραγματείες: Περί Βασιλείας, Προς Παιόνιον, υπέρ του δώρου αστρολαβίου, Αιγύπτιος ή περί προνοίας, Φαλάκρας εγκώμιον, Κατάστασις, Ύμνοι, Επιστολές. Πάντως είναι άξιον απορίας, το πώς ένας Επίσκοπος, που είναι «εις τύπον και τόπον Χριστού» (Αντιοχείας Ιγνάτιος), μπορεί να διατηρεί τις νεοπλατωνικές του απόψεις, οι οποίες είναι τελείως αντίθετες με τη χριστιανική διδασκαλία. Δηλαδή μπορεί ένας Επίσκοπος να είναι αιρετικός, αρκεί να μη διδάσκει την αίρεση που πιστεύει; Παράξενη, αλήθεια, αντίληψη. Φαίνεται, ότι είναι και αυτό ένα από τα παράξενα και δυσεξήγητα της Εκκλησίας μας, αν και ο ιε' κανόνας της ΑΒ' Συνόδου αναφέρει, ότι «επιβάλλεται η μνημόνευση του ονόματος του Επισκόπου κλπ. κατά τη θ. μυσταγωγία από κάθε Ιερέα, όταν ο Επίσκοπος δέχεται μια αίρεση, «την φυλάττει όμως εις το κρυπτόν και δεν την κηρύττει», διότι ενδέχεται αφ' εαυτού του να διορθωθεί (Πηδάλιο, σελ. 358, κατά την ερμηνεία Βαλσαμώνα, την οποίαν αποδέχεται ο άγιος Νικόδημος).

Ι. ΚΑΡΔΑΣΗΣ

Πηγή: fdathanasiou.wordpress.com